

فهرست تصاویر

- تصویر ۱. ملکه تئودورا، کاشی کاری، قدیسه ویتالی در راونا، ۵۴۸۵۲۵ م. ۳۲
- تصویر ۲. ملکه زوئه، کاشی کاری، ایاصوفیه، استانبول، گالری جنوبی، حدود سال ۱۰۲۸. ۳۳
- تصویر ۳. ملکه ماریا، تصویری از کتاب خطی جان کریسوستوم، حدود سال ۱۰۷۸ (کتابخانه ملی، پاریس، کاستین، جی. آر. ۷۹). ۳۴
- تصویر ۴. ملکه ایرنه دو کائنا، لوح لعاب کاری شده، حدود سال ۱۱۰۰، پالا دوو، سنت مارک، ونیز. ۳۴
- تصویر ۵. ملکه ایرنه مجارستان، کاشی کاری، ایاصوفیه، استانبول، گالری جنوبی، حدود سال ۱۱۱۸. ۳۵
- تصویر ۶. پیراهن کتان مردانه، آلتای، پازیریک، گورپشته دوم، سنت چادرنشینی، قرن پنجم قبل از میلاد (ارمیتاژ، لنینگراد، ۱۹۴/۱۶۸۴). ۳۷
- تصویر ۷. بالاپوش و شلوار زنانه، ابریشم قرمز و پشم بنفش، شمال مغولستان، شیونگنو، قرن دوم قبل از میلاد. ۳۸
- تصویر ۸. زن اوغوری، دیوارنگاره، بزکلیک، ترکستان شرقی، قرن نهم، موزه دولتی، برلین غربی. ۳۹
- تصویر ۹. زنان در حال عبادت در محراب، فرشینه پشمی، آلتای، پازیریک، گورپشته پنجم، ایران، قرن پنجم قبل از میلاد (ارمیتاژ، لنینگراد). ۴۰
- تصویر ۱۰. زن چنگ نواز، کاشی کاری، کاخ شاپور اول، بیشاپور، ایران، قرن سوم. ۴۰
- تصویر ۱۱. زن چنگ نواز، سنگ های حکاکی شده، طاقبستان، ایران، ۶۲۸۵۹۱. ۴۱
- تصویر ۱۲. دو دختر در حال اجرای حرکات موزون، دیوارنگاره، کاخ جوسق، سامراء، عراق، ۸۳۶-۸۳۹ (موزه هنرهای اسلامی و ترکی، استانبول). ۴۲
- تصویر ۱۳. چاتمای سرخ با نقطه و راهراه های زربفت، ترکیه، اواخر قرن پانزدهم تا اوایل قرن شانزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۳۸، ۲۳۲). ۴۹
- تصویر ۱۴. روقبری گل دوزی شده، تصویر ماریا مانگوپ، معبد پیوتنا، مولدووا، رومانی، ۱۴۷۷. ۵۰
- تصویر ۱۵. سراسر، ابریشم نقره و زربفت با لاله های بزرگ، ترکیه، قرن هفدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۰، ۱۷۱). ۵۱
- تصویر ۱۶. سرنک، ابریشم آبی با نقش لاله های پیوسته، پیچک های ابری و گل میخکی، ترکیه، اواخر قرن شانزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۱۶۰). ۵۱
- تصویر ۱۷. سرگرمی یک پادشاه، نگاره ای از نسخه خطی کلیات کاتبی، ترکیه، حدود سال ۱۴۶۰-۱۴۸۰ (موزه توپقاپی، آر. ۹۸۹، کاربرد ۹۳). ۵۲
- تصویر ۱۸. کلاه نوک تیز اروپاییان، قلمکاری، آسیای مرکزی، قرن نوزدهم (موزه بریتانیا، حدود سال ۲۵۰۲). ۵۴
- تصویر ۱۹. ازدواج پادشاه لویی از ناپل و سیسیل با شاهزاده یولاند از آراگون، نگاره ای از وقایع نامه فریوسار، فرانسه، اواخر قرن پانزدهم (موزه بریتانیا، نسخه خطی هرلی. ۴۳۷۹. اف. ۱۲. بی). ۵۵
- تصویر ۲۰. بهرام گور در باغ عمارت سفید، نگاره ای از نسخه خطی خمسه، اثر امیر خسرو دهلوی، ترکیه، تاریخ ۱۴۹۸ (موزه توپقاپی، اچ. ۷۹۹، کاربرد ۱۹۶). ۵۶
- تصویر ۲۱. شیرین در حال پذیرایی از خسرو، نگاره ای از نسخه خطی خسرو و شیرین، اثر شیخی، ترکیه، حدود سال ۱۵۰۰ (مجموعه کیر). ۵۶
- تصویر ۲۲. زن ترک در خانه، نقاشی آبرنگ در گزارش های یک سیاح، ترکیه، ۱۵۸۸ (کتابخانه بادلین، آکسفورد، نسخه خطی آر. ۴۳۰. اف. ۹۹). ۵۷
- تصویر ۲۳. زن ترک با لباس بیرون، نقاشی آبرنگ در گزارش های یک سیاح، ترکیه، ۱۵۸۸ (کتابخانه بادلین، آکسفورد، خانم بادل، نسخه خطی آر. ۴۳۰. کاربرد ۹۰). ۵۷
- تصویر ۲۴. پشت انتاری کودکانه، ابریشم (سرنک) سفید، آبی و نقره ای، ترکیه، اوایل قرن هفدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۷۷۱، ۱۸۸۴، دی. ۱). ۵۸

- تصویر ۲۵. پهلوی انتاری کودکانه، مخمل (چاتما) با طرح ماه و ستاره سرخ رنگ روی زمینه طلایی، ترکیه، اوایل قرن هفدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۸۴. ۶۵. ۲۴).
- تصویر ۲۶. زنی با لباس خانه، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک‌نفره، ترکیه، ۱۶۱۸ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۷۴، ۱۷۰۱۳-۶ (۴۶)).
- تصویر ۲۷. زنی با زیرپوش، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک‌نفره، ترکیه، حدود سال ۱۶۲۰ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۲۸، ۲۳۰۴۶-۳ (۱۰۱)).
- تصویر ۲۸. زیرپوش (گؤملک) پلیسه‌دار کتانی، ترکیه، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۵۱).
- تصویر ۲۹. زنی با شلوار طرح‌دار، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک‌نفره، ترکیه، ۱۶۱۸ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۷۴، ۱۷۰۱۳-۶ (۴۹)).
- تصویر ۳۰. زنی با دو دست انتاری، نگاره‌ای از آلبوم تک‌نفره، ترکیه، حدود سال ۱۶۲۰ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۲۸، ۲۳۰۴۶-۳ (۱۱۰)).
- تصویر ۳۱. زنی با لباس بیرون، نگاره‌ای از آلبوم تک‌نفره، ترکیه، ۱۶۱۸ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۷۴، ۱۷۰۱۳-۶ (۴۴)).
- تصویر ۳۲. زنی با شال کوتاه و تارپوش، نگاره، ترکیه، اواخر قرن هفدهم (موزه توپقاپی، ا.ج. ۲۱۳۲، کاربرد ۴ بی).
- تصویر ۳۳. تارپوش زنانه، ابریشم نقش برجسته با استفاده از ابریشم قهوه‌ای و نقره، ترکیه، اواخر قرن هفدهم (موزه توپقاپی، بخش پوشاک ۲/۳۱۰۶).
- تصویر ۳۴. انتاری دخترانه، ابریشم فرانسوی راه راه در رنگ‌های صورتی و کرم، ترکیه، اوایل قرن هجدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۴، ۱۶۲، ارثیه خانم زونه).
- تصویر ۳۵. سلطان خاصگی (مجموعه صد استامپ از ملل مختلف خطه شامات برگرفته از تابلوی طبیعت در سال‌های ۱۷۰۸-۱۷۰۷ به دستور آقای دو فریول سفیر شاه خادم؛ در سال‌های ۱۷۱۲ و ۱۷۱۳ زیر نظر آقای لوهه در معرض دید عموم قرار گرفت، پاریس، ۱۷۱۴، تصویر ۳).
- تصویر ۳۶. دختری با انتاری ابریشمی طوسی، نگاره‌ای از لونی، ترکیه، حدود سال ۱۷۲۰-۱۷۳۰ (موزه توپقاپی، کتابخانه ا.ج. ۲۱۶۴، کاربرد ۱۹ بی).
- تصویر ۳۷. دختری با انتاری آبی، نگاره‌ای از لونی، ترکیه، حدود سال ۱۷۲۰-۱۷۳۰ (موزه توپقاپی، کتابخانه ا.ج. ۲۱۶۴، کاربرد ۲۰ بی).
- تصویر ۳۸. دختری با انتاری سبزی، نگاره‌ای از عبدالله بخاری، ترکیه، حدود سال ۱۷۴۴ (موزه توپقاپی، کتابخانه ا.ج. ۲۱۴۳). ۷۱
- تصویر ۳۹. دختری با لباس بیرون، نگاره‌ای از لونی، ترکیه، حدود سال ۱۷۲۰-۱۷۳۰ (موزه توپقاپی، کتابخانه ا.ج. ۲۱۶۴، کاربرد ۱۴ بی). ۷۲
- تصویر ۴۰. تصویری از لیدی ماری ورتلی مانتگیو و پسرش، منسوب به وان موئر (۱۶۷۱-۱۷۳۷) (گالری چهره‌نگاری ملی، لندن). ۷۳
- تصویر ۴۱. سلطان در جشن، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک‌نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۷۴، ۱۷۰۱۲-۶ (۵۲)). ۷۵
- تصویر ۴۲. خدمتکار سلطان یا بانوی ترک، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک‌نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، حدود سال ۱۹۷۴، ۱۷۰۱۲-۶ (۸۲)). ۷۶
- تصویر ۴۳. زنان ترک در اندرونی، توماس آلوم، شخصیت و پوشاک در ترکیه و ایتالیا، لندن، ۱۸۴۵. ۷۸
- تصویر ۴۴. یک فنجان قهوه (آمدنو پریوسی، آداب و پوشاک استانبول، پاریس، ۱۸۸۳، تصویر ۱۵). ۷۸
- تصویر ۴۵. پوشاک زنان، ترکیه، حدود سال ۱۸۷۵-۱۸۸۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۲۲-۳۱۶، هدیه خانم الیزابت موری). ۷۹
- تصویر ۴۶. گؤملک زنانه، ترکیه، حدود سال ۱۸۷۵-۱۸۸۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۶). ۸۱
- تصویر ۴۷. دیس لک زنانه، ترکیه، حدود سال ۱۸۷۵-۱۸۸۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۷). ۸۱
- تصویر ۴۸. شلوار زنانه، ترکیه، حدود سال ۱۸۷۵-۱۸۸۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۸). ۸۳
- تصویر ۴۹. چیپ‌شیپ زنانه، ترکیه، حدود سال ۱۸۷۵-۱۸۸۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۲۱ و آ). ۸۷
- تصویر ۵۰. زنان با لباس بیرون، آمدنو پریوسی، استانبول، آداب و پوشاک استانبول (پاریس، ۱۸۸۳، تصویر ۵). ۸۹
- تصویر ۵۱. زنی با لباس خانه، استانبول، ترکیه، ۱۸۷۳ (ماری دو لانی و عثمان حمدی بیگ، پوشاک محبوب ترکیه در ۱۸۷۳، تصویر ۴). ۹۲
- تصویر ۵۲. نیم‌تنه و دامن عصرائه فهیمه سلطان از جنس مخمل قهوه‌ای، ترکیه، حدود سال ۱۸۹۰ (موزه توپقاپی، بخش پوشاک ۱۱۱۹/۳۵ و ۱۱۲۰). ۹۳

- تصویر ۵۳. لباس ابریشمی کرم و صورتی فهیمه سلطان، ترکیه، حدود سال ۱۹۱۰ (موزه توپقاپی، بخش پوشاک ۷۴۳۹/۳) ۹۵
- تصویر ۵۴. چارشاف زنانه، ابریشم بنفش، ترکیه، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۴۹). ۹۵
- تصویر ۵۵. دیس لک زنانه، شهر افیون قره حصار، ترکیه، حدود سال ۱۹۱۰ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۳، ۳۵۱). ۹۷
- تصویر ۵۶. نیم تنه و دامن زنانه، نوعی ابریشم موج دار صورتی، شهر افیون قره حصار، ترکیه، حدود سال ۱۹۱۰-۱۹۲۰ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ۱۹۸۳، ۳۴۷ و آ، ادینبرگ). ۹۷
- تصویر ۵۷. پیراهن سه دامنه زنانه، ابریشم سرخ رنگ، بورس، ترکیه، قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ۱۹۷۰، ۹۹۱). ۱۰۰
- تصویر ۵۸. زنان با لباس ابریشمی راه راه، سیواس، ترکیه، ۱۸۷۳ (ماری دو لانی و عثمان حمدی بیگ، پوشاک متداول ترکیه در سال ۱۸۷۳، تصویر ۱۶). ۱۰۰
- تصویر ۵۹. شلوار زنانه، ابریشم راه راه صورتی و سفید، سیواس، ترکیه، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۴۸). ۱۰۲
- تصویر ۶۰. پیراهن زنانه (انتاری)، ابریشم راه راه صورتی و سفید، سیواس، ترکیه، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۴۷). ۱۰۲
- تصویر ۶۱. بانوی آسیایی مجرد، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۷۴، ۱۷-۱۷-۶-۱۷(۲)). ۱۰۳
- تصویر ۶۲. پرو، بانوی پرا، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۷۴، ۱۷-۱۷-۶-۱۷(۲) ۰۲۴(۲)). ۱۰۴
- تصویر ۶۳. زنی با لباس بیرون، تراپوزان، ترکیه، ۱۸۷۳ (ماری دو لانی و عثمانی حمدی بیگ، پوشاک متداول ترکیه در سال ۱۸۷۳، تصویر ۱۸). ۱۰۵
- تصویر ۶۴. پرو، بانوی پرا در خیابان، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۷۴، ۱۷-۱۷-۶-۱۷(۲) ۰۲۵(۲)). ۱۰۶
- تصویر ۶۵. شهر مخروبه بلگراد... نقاشی آبرنگ، حدود سال ۱۸۶۰، کارل گوبل (۱۸۲۴-۱۸۹۹) (مجموعه سیرایت). ۱۰۹
- تصویر ۶۶. دختر شهری، بلگراد، نقاشی آبرنگ، حدود سال ۱۸۴۹-۱۸۸۵، کارول پوپ دوزاتماری (۱۸۱۲-۱۸۸۷) (پوشاک مشهور قرن نوزدهم، موزه مردم‌شناسی بلگراد، ۱۹۷۳، ص ۹). ۱۱۰
- تصویر ۶۷. زنی با لباس بیرون، سالونیک، یونان، ۱۸۷۳ (ماری دو لانی و عثمان حمدی بیگ، پوشاک متداول ترکیه در سال ۱۸۷۳، تصویر ۲۲). ۱۱۰
- تصویر ۶۸. زنی از تینوس، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۷۴، ۱۷-۱۷-۶-۱۷(۲) ۰۴۷(۲)). ۱۱۱
- تصویر ۶۹. انتاری زنانه، ساریوو، بوسنی، اواخر قرن نوزدهم (لباس سنتی بوسنی و هرزگوین، موزه ملی ساریوو، ۱۹۶۳، تصویر ۳۲). ۱۱۲
- تصویر ۷۰. لباس زنانه، ساریوو، بوسنی، اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم (لباس سنتی بوسنی و هرزگوین، موزه ملی ساریوو، ۱۹۶۳، تصویر ۳۴). ۱۱۳
- تصویر ۷۱. لباس زنان کرووات و صرب‌ها، موستار و یایتسی در بوسنی، اواخر قرن نوزدهم (لباس سنتی بوسنی و هرزگوین، موزه ملی ساریوو، ۱۹۶۳، تصویر ۳۳). ۱۱۳
- تصویر ۷۲. روبری گل دوزی شده، تصویر ایرما موویلا، معبد سوکویتا، مولداوی، رومانی، ۱۶۰۶. ۱۱۶
- تصویر ۷۳. کنتش زنانه، پارچه سراسر بافته شده از نقره و طرحی از خال‌های بزرگ درون ترنج‌های بیضی شکل، رومانی، اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم (موزه هنرهای رومانی، بخش هنرهای رومانی، شماره تی ۵۹/۱۰۷۸۰). ۱۱۸
- تصویر ۷۴. کنستانتین برانکونو و خانواده‌اش، دیوارنگاره صومعه هورز، رومانی، ۱۶۹۱-۱۷۰۳. ۱۱۹
- تصویر ۷۵. اراتاکریتوس و پدر و مادرش، تصویر ترجمه رومانی از شعر عاشقانه کرتان وینچستو کورنارو، با عنوان اراتاکریتوس که در سال ۱۷۸۷ برای ملکه نیکلاس ماوروگنی سفارش داده شد (کتابخانه آکادمی رومانی، بخارست، خانم آر. ۳۵۱۴. کاربرگ ۱۲۸وی). ۱۲۰
- تصویر ۷۶. زن متأهل از ولاک یا مولداوی نگاره‌ای از آلبوم‌های تک نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۷۴، ۱۷-۱۷-۶-۱۷(۲) ۰۳۶). ۱۲۰
- تصویر ۷۷. دختر مجردی از مولداوی یا والاچیا، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک نفره، ترکیه، حدود سال ۱۷۹۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۷۴، ۱۷-۱۷-۶-۱۷(۲) ۰۳۷). ۱۲۱
- تصویر ۷۸. تصویر سافتا ایسیلاتتی، نقاشی رنگ روغن، میهایل توپلر، ۱۷۸۰-۱۸۲۰ (موزه هنر رومانی). ۱۲۲
- تصویر ۷۹. زنی با لباس آبی، نقاشی رنگ روغن، حدود سال ۱۸۶۰، آنتون چلادک (۱۷۹۴-۱۸۸۲) (موزه هنر رومانی). ۱۲۲

- تصویر ۹۲. شاهزاده زینب، مصر، ۱۸۷۱ (الن چنلز، خاطراتی از شاهزاده مصری و معلم خصوصی انگلیسی اش، لندن، ام. دی. سی. سی. سی. ایکس. سی. ای. ای. ای.). ۱۴۳
- تصویر ۹۳. سرگرمی‌های درباری، نقاشی دیباچه کتاب التریاق، موصل، عراق، نیمه قرن سیزدهم (کتابخانه ملی، وین، کد آ. اف. ۱۰، کاربرگ ۱ ال). ۱۴۹
- تصویر ۹۴. تولد حضرت محمد(ص)، نگاره‌ای از نسخه خطی جامع التواریخ، اثر رشیدالدین، ۱۳۰۶ (کتابخانه دانشگاه، ادینبرگ، نسخه خطی عربی ۲۰، کاربرگ ۴۲ آر). ۱۵۱
- تصویر ۹۵. فرهاد در مقابل شیرین، نگاره‌ای از نسخه خطی خسرو و شیرین نظامی، تبریز، ۱۴۰۵-۱۴۱۰ (نگارخانه هنر فرایر در مؤسسه اسمیتسونین). ۱۵۲
- تصویر ۹۶. اسکندر و شاهزاده هندی، نگاره‌ای از نسخه خطی اسکندرنامه نظامی، شیراز، حدود سال ۱۴۴۰ (انجمن سلطنتی آسیا، لندن، نسخه خطی ۲۴۶، کاربرگ ۲۶۹). ۱۵۴
- تصویر ۹۷. مهرویانی در باغ، نگاره‌ای از نسخه خطی خمسه نظامی، شیراز، ۱۴۹۱ (کتابخانه عمومی سالتیکو و شدرین، لنینگراد). ۱۵۴
- تصویر ۹۸. شیرین در حال در دست گرفتن عکس خسرو، نگاره‌ای از نسخه خطی خسرو و شیرین نظامی، هرات، ۱۴۹۴ (کتابخانه بریتانیا، آ آر ۶۸۱۰، کاربرگ ۳۹ وی). ۱۵۶
- تصویر ۹۹. رستم در حال نجات بیژن از گودال، نگاره‌ای از نسخه خطی شاهنامه فردوسی (کتابخانه بادلین، آکسفورد، نسخه خطی اوزلی ۱۷۶، کاربرگ ۱۸۶ آر). ۱۵۸
- تصویر ۱۰۰. ابریشم گل برجسته گل بهی بافته شده با نقش‌های تکراری از دختر نشسته، ایران، ۱۶۴۶ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۷۲۱). ۱۵۹
- تصویر ۱۰۱. خسرو و شیرین در حال شنیدن قصه، نگاره‌ای از نسخه خطی خسرو و شیرین نظامی، حدود سال ۱۵۴۰ (کتابخانه بریتانیا، ۲۲۶۵، کاربرگ ۶۶ وی). ۱۶۰
- تصویر ۱۰۲. شاهزاده نشسته، ایران، حدود سال ۱۵۴۰ (موزه هنر فاگ، هدیه جان گولت ۱۹۵۸.۶۰). ۱۶۱
- تصویر ۱۰۳. زنان در گردش، نگاره‌ای در قزوین، حدود سال ۱۵۷۵ (کتابخانه بادلین، آکسفورد، نسخه خطی الیوت ۱۸۹). ۱۶۳
- تصویر ۱۰۴. فریدون در حال جنگ با ضحاک، نگاره‌ای از یکی از نسخه‌های خطی شاهنامه فردوسی، ایران، حدود سال ۱۵۹۰-۱۶۰۰ (کتابخانه ملی، اثر ۲۲۵۷). ۱۶۴
- تصویر ۸۰. لباس زنانه، کتان کرم‌رنگ، مصر، حدود سال ۲۸۱۰-۳۱۰۰ قبل از میلاد، کالج دانشگاه لندن، مجموعه پتری، ۲۸۶۱۴ بی. ۱۲۵
- تصویر ۸۱. ترنج تونیک، الهه‌ای که روی دلفینی سوار است، فرشینه بافته شده از پشم‌های رنگارنگ، مصر، قرن هشتم بعد از میلاد (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۳، ۴۳۸). ۱۲۹
- تصویر ۸۲. تونیک بچگانه، کتان کرم‌رنگ، نوارهای روی شانه بافته شده از ابریشم قهوه‌ای است، الدورنکا، مصر، قرن نهم تا دهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۲۴، ۳۲۸). ۱۳۰
- تصویر ۸۳. تونیک بچگانه، کتان کرم‌رنگ، نوارهای باریک با پشم قهوه‌ای گل دوزی شده‌اند، الدورنکا، مصر، قرن یازدهم تا دوازدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۲۴، ۳۲۹). ۱۳۲
- تصویر ۸۴. حاشیه بافته شده با ابریشم زرد و سرخ، طرحی یک در میان از خوشنویسی‌های عربی (طراز) و پیچک‌های درهم تنیده است که نقش حیواناتی در حال دویدن را در بر دارد، مصر، نیمه قرن دوازدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۱۶۱). ۱۳۴
- تصویر ۸۵. دختری با لباس خانه، نگاره‌ای در نسخه خطی از مقامات حریری، سوریه، حدود سال‌های ۱۲۷۵-۱۳۰۰ (کتابخانه بریتانیا، ۲۲۱۱۴، کاربرگ ۱۰۰ وی). ۱۳۵
- تصویر ۸۶. دختری در حال پذیرایی، نگاره‌ای از نسخه خطی کتاب فی معرفة الحیل الهندسیه از جزری، مصر، ۱۳۱۵ (موزه ملی کویت، مجموعه الصباح، نسخه خطی ال. ان. اس. ۱۷. ام. اس.). ۱۳۶
- تصویر ۸۷. ابوزید با لباس زنانه، نگاره‌ای از نسخه خطی مقامات حریری، سوریه، حدود سال‌های ۱۲۷۵-۱۳۰۰ (کتابخانه بریتانیا، آ آر. ۹۷۱۸، کاربرگ ۴۹ آر). ۱۳۶
- تصویر ۸۸. عزادارانی بر سر یک قبر، نگاره‌ای از نسخه خطی مقامات حریری، سوریه، حدود سال‌های ۱۲۷۵-۱۳۰۰ (کتابخانه بریتانیا، آ آر. ۹۷۱۸، کاربرگ ۳۹ آر). ۱۳۷
- تصویر ۸۹. ابوزید در حال مشاجره، نگاره‌ای از نسخه خطی مقامات حریری، سوریه، حدود سال‌های ۱۲۷۵-۱۳۰۰ (کتابخانه بریتانیا، آ آر. ۹۷۱۸، کاربرگ ۱۵۹ وی). ۱۳۷
- تصویر ۹۰. سخن‌جینی‌های زنانه، قاهره، نقاشی رنگ روغن، ۱۸۷۳، جان فردریک لوئیز (۱۸۰۵-۱۸۷۲) (گالری هنر وایت‌ورث، منچستر). ۱۳۹
- تصویر ۹۱. رایحه گل لیلیوم، نقاشی رنگ روغن، ۱۸۷۱، جان فردریک لوئیز (۱۸۰۵-۱۸۷۲) (موزه شهر و گالری هنر، بیرمنگام). ۱۳۹

- تصویر ۱۰۵. رستم در حال نجات دادن بیژن از گودال، نگاره‌ای از یکی از نسخه‌های خطی شاهنامه فردوسی، ایران، اواخر قرن شانزدهم (موزه متروپلیتن، نیویورک، نسخه خطی ۱۳۰۲۲۸.۱۴).
- تصویر ۱۰۶. ورود زلیخا، نگاره‌ای از یکی از نسخه‌های خطی یوسف و زلیخا، جامی، ایران، حدود سال ۱۵۵۶-۱۵۶۵ (نگارخانه هنر فرایر، واشینگتن، نسخه خطی شماره ۴۶.۱۲ کاربرگ ۱۰۰ بی).
- تصویر ۱۰۷. شاهزاده داولرانی در حال اسب‌سواری، نگاره‌ای از یکی از نسخه‌های خطی داستان عاشقانه مهر و مشتری، ایران، ۱۵۹۶ (کتابخانه ملی، اثر ۷۷۷۶ کاربرگ ۷۹ بی).
- تصویر ۱۰۸. دختری با لباس بنفش، نگاره‌ای از آلبوم‌های تک‌نفره، اصفهان، حدود سال ۱۶۳۰ (موزه بریتانیا، ۱۹۴۸، ۱۰-۹-۰۵۹).
- تصویر ۱۰۹. زنی با لباس ایرانی، نقاشی رنگ روغن، اصفهان، حدود سال ۱۶۵۰-۱۶۸۰ (موزه نگارستان تهران).
- تصویر ۱۱۰. پیراهن زنانه، ابریشم بژ، بافته شده از نقش افشانه‌های گل، ایران، اواخر قرن هفدهم و اوایل قرن هجدهم (موزه ویکتوریا و آلبرت، دپارتمان منسوجات، تی ۱۰۶۰-۱۹۰۰).
- تصویر ۱۱۱. یک جفت نیم‌چکمه، بافته شده از ابریشم صورتی و نقره با نقش گل‌ها، ایران، اواخر قرن هفدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۰، ۴۰۸ و موزه ویکتوریا و آلبرت، دپارتمان منسوجات ۱۸۸۹. ۹۶۲).
- تصویر ۱۱۲. دختری با روپند، نگاره‌ای در اصفهان، حدود سال ۱۶۴۰ (موزه فیتزویلیام، کمبریج، آلبوم ارثیه مارلی ۲۸).
- تصویر ۱۱۳. عاشقانی در حال دست به دست کردن جام، نقاشی رنگ روغن، ایران، اواخر قرن هجدهم (موزه نگارستان، تهران).
- تصویر ۱۱۴. دختری در حال پذیرایی، نقاشی رنگ روغن، ایران، اوایل قرن نوزدهم (موزه نگارستان، تهران).
- تصویر ۱۱۵. شلوار زنانه، ابریشم زربفت با نقشی از بته‌جقه‌های گل‌دار، ایران، اوایل قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ۱۸۹۰، ۴۰۷).
- تصویر ۱۱۶. نیم تنه زنانه، ابریشم زربفت با نقشی از بته‌جقه‌های گل‌دار، ایران، اوایل قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۰، ۴۰۴).
- تصویر ۱۱۷. پیراهن و دامن زنانه، ابریشم آبی و صورتی، ایران، حدود سال ۱۸۴۰ (موزه ویکتوریا و آلبرت، دپارتمان منسوجات، تی ۱۹۷۹-۵۷).
- تصویر ۱۱۸. زنانی اطراف سماور، نقاشی رنگ روغن، ایران، اثر اسماعیل جلایر، حدود سال ۱۸۶۵ (موزه ویکتوریا و آلبرت، ص ۱۹۴۱-۵۶).
- تصویر ۱۱۹. زن ایرانی با لباس خانه (الا سایکس، سراسر ایران بر پشت اسب، لندن، ۱۹۰۱، تصویر ۱۱۷).
- تصویر ۱۲۰. دو دامن زنانه، چلوار سفید و پشم قرمز، اصفهان، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۸، ۴۳۵ و ۴۳۶).
- تصویر ۱۲۱. دختری در حال اجرای حرکات موزون، نقاشی رنگ روغن، ایران، اوایل قرن نوزدهم.
- تصویر ۱۲۲. لباس زیر زنانه ابریشمی آبی (مخصوص بالاتنه)، نقده‌دوزی شده با طلا و نقره، ایران، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۰، ۴۰۹ و آ).
- تصویر ۱۲۳. دختری در حال طبل زدن، جزئیات آرایش چهره، نقاشی رنگ روغن، ایران، ۱۸۱۶ (فالک، نقاشی‌های قجری، ۱۱۳، تصویر ۱۹).
- تصویر ۱۲۴. زنی با لباس بیرون، نگاره‌ای با نوشته خطی «کاشان، ۲۹ اکتبر ۱۸۱۱» (کتابخانه بادلین، آکسفورد، اوزلی، نسخه خطی ۲۹۷، کاربرگ ۹).
- تصویر ۱۲۵. روپند زنانه، کتان سفید با قسمت توری گل‌دوزی شده در مقابل چشمان، ایران، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۳۰، ۱۲۲).
- تصویر ۱۲۶. شلوار بیرونی زنانه، پارچه مشکی بافت سررژه، اصفهان، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۸، ۴۳۳).
- تصویر ۱۲۷. لباس خانه زنان افغان (قلمکاری‌هایی اثر جیمز راتری، پوشاک قبایل مختلف افغانستان، لندن، ۱۸۴۸، ص ۲۴).
- تصویر ۱۲۸. لباس بیرونی زنان، افغانستان، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۲، ۱۰۴ و آ).

فهرست الگوها

- الگوی ۱. پشت انتاری بچگانه، ترکیه، قرن شانزدهم تا هفدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ ۱۸۸۴. D. ۱). ۵۹
- الگوی ۲. پهلوی انتاری بچگانه، ترکیه، قرن شانزدهم تا هفدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۸۴، ۶۴.۲۴). ۶۰
- الگوی ۳. گوتملک زنانه، ترکیه، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۵۱). ۶۳
- الگوی ۴. انتاری دخترانه، ترکیه، قرن هجدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۴، ۱۶۲). ۶۶
- الگوی ۵. گوتملک زنانه، ترکیه، حدود سال ۱۸۸۵-۱۸۷۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۶). ۸۰
- الگوی ۶. دیس لک زنانه، ترکیه، استانبول، حدود سال ۱۸۸۵-۱۸۷۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۷). ۸۱
- الگوی ۷. شلوار زنانه، ترکیه، استانبول، حدود سال ۱۸۸۵-۱۸۷۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۸). ۸۴
- الگوی ۸. انتاری زنانه، ترکیه، استانبول، حدود سال ۱۸۷۵-۱۸۸۵ (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۹). ۸۵
- الگوی ۹. انتاری زنانه، جزئیات تغییرات در بالاتنه و آستین (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۹، ۳۱۹). ۹۰
- الگوی ۱۰. چارشاف زنانه، ابریشم بنفش، ترکیه، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۴۹). ۹۶
- الگوی ۱۱. دیس لک زنانه، شهر افیون قرهحصار، ترکیه، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۳، ۳۵۱). ۹۸
- الگوی ۱۲. پیراهن سه دامنه زنانه، ترکیه، بورسا، قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۷۰، ۹۹۱). ۱۰۲
- الگوی ۱۳. شلوار زنانه، ترکیه، سیواس، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۴۸). ۱۰۳
- الگوی ۱۴. پیراهن زنانه، ترکیه، سیواس، اوایل قرن بیستم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۸۲، ۳۴۷). ۱۰۴
- الگوی ۱۵. الگوی کنتش زنانه، رومانی، اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم (نیکولسکو کورینا، لباس درباری در والاجیا (بخش ۱۸-۱۴)، بخارست، ۱۹۷۰، تصویر ۱۱). ۱۱۸
- الگوی ۱۶. الگوی همان تونیک بچگانه (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۲۴، ۳۲۸). ۱۳۰
- الگوی ۱۷. الگوی همان تونیک بچگانه (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۹۲۴، ۳۲۹). ۱۳۲
- الگوی ۱۸. نیم تنه زنانه، ایران، اواخر قرن هفدهم و اوایل قرن هجدهم (موزه ویکتوریا و آلبرت، لندن، تی ۱۰۶۰. ۱۹۰۰). ۱۷۳
- الگوی ۱۹. شلوار زنانه، ایران، اوایل قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۰، ۴۰۷). ۱۸۰
- الگوی ۲۰. طرح و الگوی نیم تنه زنانه، ایران، اوایل قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۰، ۴۰۴). ۱۸۳
- الگوی ۲۱. چادری زنانه، افغانستان، اواخر قرن نوزدهم (موزه سلطنتی اسکاتلند، ادینبرگ، ۱۸۹۲، ۱۰۴). ۱۹۵

مقدمه مترجم

پوشاک یکی از بارزترین مؤلفه‌های جهان متمدن و دربردارنده ابعاد اجتماعی، هنری، مذهبی و فرهنگی است. آشنایی با تاریخ لباس و سیر تحول پوشاک می‌تواند منظره‌های جدیدی را پیش روی پژوهشگران بگذارد و مفاهیم تازه‌ای را به طراحان لباس ارائه کند. در کتاب حاضر پوشاک در خاورمیانه و خاور نزدیک با محوریت پوشاک عثمانیان بررسی می‌شود. با توجه به وسعت قلمرو عثمانی، بررسی پوشاک این قلمرو و تأثیر آن بر مناطق مجاور می‌تواند آینه تحولات تاریخی، اجتماعی و فرهنگی باشد. به علاوه، به دلیل مجاورت این منطقه با کشور ایران و اختصاص بخشی مجزا برای مطالعه پوشاک ایرانی، این کتاب می‌تواند به یکی از منابع پژوهشگران برای پوشاک ایرانی تبدیل شود و راه‌گشای تحقیقات آتی باشد.

اهمیت این کتاب در بررسی پوشاک زنان است، زیرا با توجه به نبود نقش و فعالیت اجتماعی برای زنان و همچنین حضور آنان در حرم‌سراها، که موجب پنهان ساختن آن‌ها از انظار عموم می‌شد، مطالعات درخور توجهی در این زمینه صورت نگرفته است. در این اثر با بررسی نقاشی‌ها، لباس‌های باقی‌مانده و سفرنامه‌های سیاحان اروپایی از لباس‌های زنان و سیر تحول آن‌ها جمع‌بندی کلی صورت گرفته است.

تنوع مباحث مختلف هنری در این کتاب و لزوم اشراف بر موضوعاتی چون نساجی، گل‌دوزی، نقاشی و طراحی دوخت کار ترجمه را اندکی دشوار می‌کرد. با این حال، تکمیل ترجمه این اثر مرهون کتاب‌ها و پژوهش‌های نویسندگان توانمندی است که پیش از این در زمینه پوشاک قلم زده‌اند که بررسی عناوین و واژگان تخصصی پوشاک را برای مترجم تسهیل کرد. کتاب فرهنگ البسه مسلمان از جمله کتاب‌های مؤثر در تسریع روند ترجمه بود که به کاربرد صحیح عناوین پوشاک با ریشه ترکی و عربی در کتاب کمک کرد. از جمله کتاب‌های دیگری که در روند پژوهش و ترجمه کتاب حاضر مؤثر بودند می‌توان به این موارد اشاره کرد: پوشاک در ایران زمین ترجمه پیمان متین؛ پوشاک دوره قاجار تألیف خانم شهبهانی؛ سفرنامه شاردن ترجمه اقبال یغمایی؛ جلد پنجم دائرةالمعارف اسلام؛ پوشاک اعراب تألیف کلفن استیلمن و زن عثمانی تألیف دیویس. فقدان کاربرد صحیح نویسه‌گردانی نویسنده، معادل‌یابی واژگان ترکی و عربی را دشوار می‌کرد. به این دلیل، واژگان تخصصی با مقالات و کتاب‌های متعددی مطابقت داده شد تا معادل‌های صحیح آن‌ها یافت شوند. ممکن است اشکالاتی جزئی در صورت نوشتاری واژگانی وجود داشته باشد که

کمترباره آن‌ها پژوهش شده است، امید است طی پژوهش‌های آتی اصلاح و برطرف شوند. امیدوارم کتاب حاضر پاسخگوی نیاز فراگیران باشد و سهم اندکی در هموار کردن مسیر پژوهش‌های این حوزه داشته باشد. در پایان، وظیفه خود می‌دانم از تمام عزیزانی که در چاپ و نشر این کتاب دخیل بوده‌اند، به‌ویژه آقایان منصور براهیمی، فریبرز مجیدی و امیر کوشه‌ای و خانم‌ها سهیلا شهبهانی، راحله قوامی و افسانه منفرد که بدون کمک و راهنمایی‌های ارزشمندشان هرگز این اثر تکمیل نمی‌شد، بی‌اندازه قدردانی کنم. همچنین از خانواده‌ام که با پیگیری روند ترجمه و همراهی‌شان در این راه مشوقم بودند، به‌ویژه برادرم، محمود و خواهرم مهری، سپاسگزارم. در آخر، از تمام عزیزانی که ناخواسته نامشان از قلم افتاده است، پوزش می‌طلبم.

مریم سربندی فراهانی

مقدمه

بحث پیشینه پوشاک در این کتاب دوره‌ای مملو از تحولات تاریخی و فرهنگی را در بر می‌گیرد که بیان توصیفات دقیق و ساده را دشوار می‌کند. اصطلاحاتی که اروپای غربی تلاش کرده است برای تعریف این دوره از آن‌ها استفاده کند، نیز با شکست مواجه شده‌اند، زیرا یا مفاهیمی کلی را در بر می‌گیرند یا کاملاً اشتباه‌اند، کلمه شرق مثلاً هم می‌تواند محدوده جغرافیایی چین و ژاپن را در بر گیرد و هم اشاراتی عاطفی به عبارت «شرق راز آلود» داشته باشد آن‌چنان که در مکتب رمانتیک قرن نوزدهم به کار رفته است. عبارات جغرافیایی ظاهراً دقیق‌تر خاور نزدیک و میانه نیز رضایت‌بخش نیستند، زیرا این‌ها در اصل تعاریفی‌اند که در شروع قرن بیستم، در پاسخ به منافع حاصل از افزایش درگیری نظامی و سیاسی اروپا به وجود آمدند که طبیعتاً در نتیجه جنگ جهانی اول شدت گرفت. خاور نزدیک مناطق مجاور مدیترانه، عمدتاً سوریه، فلسطین و مصر را شامل می‌شد. اما، خاورمیانه در اصل مناطق ساحلی جهان عرب و خلیج فارس بود که برای ارتباطات بریتانیا با هندوستان حیاتی به شمار می‌آمد. خاورمیانه، به تدریج کشورهای ترکیه، عراق، ایران و همان سرزمین‌های مدیترانه‌ای مشترک با خاور نزدیک را در بر گرفت. این آشفتگی بعدها در پی تغییرات مرزی پس از جنگ جهانی اول و عدم احتساب مناطقی چون کشورهای بالکان، شمال آفریقا، قفقاز و افغانستان دو چندان شد که به لحاظ فرهنگی بسیار به هم نزدیک بودند.

شاید در میان این پیچیدگی‌ها، بهتر باشد فهرست اسامی مناطق جدید سیاسی را ارائه دهیم که در محدوده خاورمیانه و نزدیک قرار می‌گیرند؛ بنابراین، در غربی‌ترین نقطه، کشورهای بالکان شامل یوگسلاوی^۱، آلبانی، یونان، بلغارستان، رومانی، جمهوری ترکیه، ایران، افغانستان، عراق، مناطق ساحلی مدیترانه لبنان، سوریه، رژیم صهیونیستی و مصر و در ارتباط کمتری با هدف این کتاب، شمال آفریقا و مناطق شبه جزیره عرب است. فلات‌های کوهستانی مرکز ترکیه و ایران گونه‌های بسیار متنوع زمین‌شناسی و اقلیمی را در بر می‌گیرد؛ سرمای سوزان زمستان و گرمای داغ تابستان، مناطق حاصلخیز کشاورزی مدیترانه که از سواحل شرقی و غربی ترکیه تا لبنان و سوریه امتداد یافته‌اند و همچنین بیابان‌های خشک عربستان نمونه‌هایی از این تنوع به شمار می‌آیند.

---

۱. یوگسلاوی، نام سه منطقه سیاسی بود که در بخش عمده سده بیستم به صورت پی‌درپی در بخش غربی بالکان وجود داشتند. این سه کشور، پادشاهی یوگسلاوی، جمهوری فدرال سوسیالیستی یوگسلاوی و جمهوری فدرال یوگسلاوی بود - م.

این تنوع آب و هوایی و جغرافیایی، با تنوع یکسانی در شرایط زندگی همراه بود؛ از مناطق پیشرفته شهری درون مرزی و ساحلی واقع در نقاط نظامی و شاهراه‌های ارتباطی با دسترسی به آب و دیگر امکانات گرفته تا روستاهای متداول کشاورز نشین تا عشایری که به منظور حفظ چراگاه گله‌ها و رمه‌هایشان مهاجرت می‌کردند، همگی نمونه‌هایی از این تنوع‌های جغرافیایی بودند. این الگوهای نهادینه طولانی مدت، با تسلسل تاریخی تأثیرگذاری همراه بود که با فرهنگ‌های بسیار پیشرفته دوران نوسنگی آغاز شد و از راه تمدن‌های بزرگ دره رود نیل، دجله و فرات، محل‌های استقرار در فلات‌های مرکزی ترکیه و ایران، شهرهای مستعمراتی یونان و امپراتوری‌های روم و بیزانس ادامه یافت و به مناطق خلافتی اعراب مسلمان منتهی شد. طبیعتاً، تنوع در نژاد، زبان و مذهب بی‌اندازه بود، اما به تدریج از قرن هفتم میلادی به بعد، با پیشرفت اعراب و گسترش اسلام، شکل‌گیری نوعی هویت فرهنگی مشترک و تثبیت اسلام به منزله دین اکثریت مشهود است؛ اگرچه جوامع مهم مسیحیت و یهود نیز رشد کرده بودند، اما زبان عربی، نه تنها برای گفتگوهای روزمره به کار می‌رفت، بلکه در میان فارسی‌زبانان، ترک‌زبانان، بربرها و اسلاوها زبان نیایش هم بود.

طبیعتاً سنت‌های منطقه‌ای با این میزان تنوع و پیچیدگی، به لحاظ بصری هم در پوشاک مردم این منطقه منعکس می‌شد، برای مثال، هر کدام از شهرهای بزرگی چون استانبول، قاهره، دمشق و اصفهان تحول جالب توجهی در پوشاک تجربه کردند و این اتفاق زمانی ممکن شد که افراد درباری با تجار و صنعتگران محلی، اقلیت‌های نژادی و سیاحان خارجی ارتباط برقرار کردند؛ در پی این اتفاق، تصاویر رنگارنگ و جالب توجهی از پوشاک مردم به نمایش درآمد که همیشه حیرت و شگفتی سیاحان اروپایی را برمی‌انگیخت. با چنین تصاویری احتمال گنج شدن بسیار زیاد است و در نتیجه این آشفتگی، احتمال خطا در یافتن تأثیر رایج و موضوعات اساسی وجود دارد. بنابراین، برای مطالعه‌ای مفید، لازم است معیار و مؤلفه‌های تعریف‌شدنی برای مبنای عملی و اصولی تعیین شود. از آنجا که مطالعات کافی، در خصوص پیشینه پوشاک این منطقه، انجام نشده است، تعیین این معیارها و مؤلفه‌ها ضروری است. معیارهای لازم می‌توانند بر گزینه‌های مختلفی چون نوع پوشاک، منطقه جغرافیایی، پوشاک شهری یا محلی مبتنی باشند. البته، دوره‌های تاریخی مبنای ساده‌ای را در اختیارمان می‌گذارد، مثلاً، این منطقه از سال ۱۲۹۹ تا ۱۹۲۳ (۶۹۸-۱۳۴۱ ه.ق)، یعنی شش قرن، تحت سلطه ترکان عثمانی بوده است. پس از سقوط ناگهانی سلجوقیان و ضعف فزاینده امپراتوری بیزانس، سلسله عثمانیان، مرکب از قبایل مختلف ترک ساکن در آناتولی، در قرن سیزدهم روی کار آمدند. آن‌ها به مرور تا اواسط قرن شانزدهم قلمرو خود را توسعه دادند و سلطه خود را تحکیم کردند و از استانبول، پایتخت خود، بر امپراتوری حکم می‌راندند که در غرب از مجارستان، یوگسلاوی، امروزی، آلبانی، یونان، بلغارستان، رومانی و کریمه و در شرق از شمال غربی ایران، عراق، سوریه، فلسطین، مصر، شمال آفریقا و بخش‌هایی از شبه جزیره عرب گسترده شده بود. حتی قبل از تحکیم استقرار عثمانیان در جایگاه قدرت اصلی سیاسی منطقه، حضور ترکان همیشه مهم قلمداد می‌شد؛

ترکان در جهان اسلام، در قرون وسطی، جزء نگهبانان کاخ عباسیان در بغداد بودند؛ سلاطین مملوک مصر نیز از نسل نوادگان سربازان ترک بودند و پادشاهان سلجوقی در ایران و آناتولی، اصالت ترکی داشتند. بنابراین، تعیین بازه زمانی و محدوده قلمرو دولت عثمانیان، به منزله مبنای تاریخی و جغرافیایی این مطالعه، موجه به نظر می‌رسد. تأثیر عثمانیان در شیوه‌های حکومت‌داری شهری، نظامی، فرهنگ و زبان به اندازه‌ای قوی بود که تغییرات یکپارچه‌ای در سنت‌های بومی ایجاد کرد. تأثیر مؤلفه‌های جمعی عثمانیان بسیار زیاد بود و رد پاهای فرهنگی آن، حتی تا امروز نیز، احساس می‌شود؛ وجود لغات ترکی در زبان‌های محاوره‌ای مناطق خلافتی، در میان کهن سالان رو به کاهش یونانی و یوگسلاوی که به زبان ترکی تسلط دارند و در سطحی بنیادی‌تر، در فرهنگ آشنایی مشترک شاهد این مدعاست. حضور عثمانیان، به لحاظ بصری، در معماری منحصر به فرد مجتمع‌های خدمات شهری بزرگ همچون مسجد، حوزة، بازارهای معمولی و سرپوشیده و حمام عمومی هنوز دیده می‌شود.

از دیگر مؤلفه‌های مشترک عثمانیان پوشاک بود. نخست از سبک‌های ترکی، حکمرانان بزرگ حکومت عثمانی در شهرهای بزرگ فرمانروایی استفاده می‌کردند و سپس مردم عادی شهرستان‌ها و روستاها نیز از آن‌ها تقلید کردند، مردمی که رؤیای مقام و ثروت داشتند و به پوشیدن لباس‌های مد روز و مورد تأیید متمایل بودند. در این میان، تنوع خارق‌العاده‌ای از پوشاک دیده می‌شد که در آن‌ها سنت‌های بومی و ترکی توأمان و متأثر از یکدیگر وجود داشت. با در نظر گرفتن این اصول می‌توان اصالت، پیشینه و گستره حکومت عثمانی را از طریق تاریخچه خیاطی آن بررسی کرد. در این مطالعه اصالت انواع لباس در آسیای مرکزی، پوشاک امپراتوری بیزانس، برای مطالعه تأثیر آن در سبک‌های عثمانی پس از سقوط قسطنطنیه و همچنین تحول پوشاک در خود ترکیه و شهرهای تحت سلطه اروپا و آسیا بررسی می‌شود تا میزان تأثیرپذیری و انطباق با سنت‌های همسایگان نزدیکی چون ایران روشن شود. از آنجا که موضوع بحث بسیار گسترده است، در این مطالعه تنها بر پوشاک زنان مسلمان در مراکز شهری تمرکز شده است، زیرا آن‌ها اکثریت جمعیت فرمانروایی آن زمان را تشکیل می‌دادند و فرهنگ پوشاک آن‌ها بر پوشاک اقلیت‌های مسیحی و یهودی تأثیر می‌گذاشت. اگرچه بررسی دقیق نقش زنان در جامعه‌ای غالباً مسلمان، در اینجا ضرورتی ندارد، اما تصور محدودیت یکپارچه و قاطع نقش زنان به دلیل تفکیک آداب اندرونی و بیرونی نابجا و بی‌مورد است. البته، در حال حاضر، مستندات کافی برای ذکر ادعاهای کلی وجود ندارد. حتی نمی‌توان از میزان تفاوت زندگی مسلمانان با همسایگان مسیحی و یهودی‌شان اطمینان یافت، برای مثال، در شهرستانی کوچک با جمعیتی ترکیبی، رفتارها و آداب اجتماعی عمدتاً پیرو سنت‌های قدیمی بود و اصول مشابهی برای رفتار صحیح و معتدل، صرف نظر از وابستگی‌های مذهبی، اعمال می‌شد.

تحول پوشاک زنان، از نظر پیچیدگی و تنوع، با پوشاک مردان معاصر تفاوت زیادی ندارد؛ واقعیتی که به دلیل نبود نقش‌های اجتماعی و اداری برای زنان، اغلب نادیده گرفته شده است.

هدف ما در این مطالعه، شرح تحول تاریخی پوشاک زنان، با تمرکز بر الگو و دوخت لباس‌های مجزاست. با بررسی الگو، برش و دوخت لباس‌ها، به همراه تزئیناتشان و با بهره‌گیری از متون ادبی و مصور آن زمان به‌منزله منابع ثانویه، می‌توان تغییرات پوشاک را با مستندات نشان داد و تلاش‌های صورت گرفته برای آن تغییرات را مشخص کرد. ارائه این مستندات، به‌خوبی می‌تواند این افسانه همیشه‌گی را که پوشاک «شرق» اصلاً متأثر از زمان نیست، زیر سؤال ببرد و با کنار هم گذاشتن چند مؤلفه مهم پوشاک برای ایجاد قالب کلی رنگارنگ و مطلوبی، به سادگی آن را رد کند. سرعت تحول پوشاک و خلق اندیشه‌های جدید در خصوص شکل، پارچه و تزئینات کاملاً تدریجی و آرام بود که بیشترشان تا قبل از اختراع چرخ خیاطی در اروپا رخ داد؛ این بدین معناست که پس از اختراع چرخ خیاطی، لباس‌ها با سرعت زیاد و هزینه اندک در کارگاه‌ها دوخته می‌شدند و با تغییر فصل، از دور خارج می‌شدند. از آنجا که در این مطالعه بر تغییرات ظاهری پوشاک تمرکز شده است، ترکیب و تزئین پارچه‌ها فقط در رابطه با استفاده‌شان در انواع لباس بررسی می‌شود و به‌طور مستقیم مطالعه نمی‌شود. در عوض، نمونه‌های پوشاک عمدتاً از مجموعه موزه سلطنتی اسکاتلند در ادینبرگ گرفته شده که نمونه‌های زنده‌ای برای عموم نمایش گذاشته شده است.